

סיכומי הדף היומי

מחודדים

בפיך (קידושין ל')

ת"ר ושנתם שיהיו דברי תורה

מערכת: 073-249-0403 | sikumhadaf@bezeqint.net

הלימוד בעלון זה לע"ג מייסד ומקים "סיכומי הדף היומי - מחודדים" הגה"ח ר' פינחס רוזנבוים זצ"ל בהרה"ח ר' בנימין ביינוש זצ"ל נלב"ע בצפרא דשבתא לסדר "בקרובי אקדש" כ"ו ניסן תשע"ז ת.ג.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת אבי מורי הר"ר צבי בן ר' אברהם גאסט ז"ל נלב"ע י"ט תשרי תשס"ד לפ"ק ת.ג.צ.ב.ה. לעילוי נשמת אחי הר"ר משה בן ר' צבי גאסט ז"ל נלב"ע ל"ג בעומר תשס"ז לפ"ק ת.ג.צ.ב.ה. לעילוי נשמת הרב אברהם בן חיים גאסט ז"ל נלב"ע ו' טבת תש"ב ת.ג.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת אימי מורתי מרת שיינדל חיה חוה גאסט ע"ה בת הר"ר משה רוזנבאום זצ"ל נלב"ע יום רביעי כ"ט טבת תשע"ד ת.ג.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת מרת פייגע ציפורה גאסט ע"ה בת ר' מרדכי אשת ר' אברהם ז"ל נלב"ע כ"ט שבט תשכ"א ת.ג.צ.ב.ה.

שבת קודש פרשת קדושים - כ"ט ניסן תשע"ט

דף י"ז ע"א

רחל שילדה מין עז, ועז שילדה מין רחל - פטורה מן הבכורה.

לשון הברייתא: רחל בת עז ועז בת רחל רבי מאיר מחייב וחכמים פוטריין. ונחלקו אמוראים בביאור המחלוקת: (א) י"א שנחלקו ברחל בת רחל בת עז (או בעז בת עז בת רחל), שלרבי מאיר הולכים אחר האם ולא נחשב כנדמה וחייב בבכורה, ולחכמים הולכים אחר אם האם וחשוב נדמה ופטור מבכורה. (ב) י"מ שנחלקו ברחל בת עז בת רחל - שלרבי מאיר לא חשוב נדמה לפי ש'חזרה שיות למקומן, וחייב בבכורה, ולחכמים אין אומרים חזרה שיות למקומן והוא נדמה ופטור מבכורה. (ג) לרב אשי נחלקו ברחל בת עז או עז בת רחל שיש בו מקצת סימנים של אמו, ומשום כך מחייב רבי מאיר בבכורה, וחכמים רבי שמעון היא הסובר שאין מיעוט סימנים מוציאו מכלל נדמה, שצריך שיהא ראשו ורובו דומה לאמו.

כבשים שצמרן קשה פטורין מראשית הגז - שנאמר 'ומגז כבשי יתחמם', ולפיכך עז בת רחל פטורה מראשית הגז, שצמרה קשה כצמר עזים.

רחל שילדה מין עז ואביו תייש - לסובר חוששין לזרע האב אין שוחטין את האב ואת הבן, ולסובר שאין חוששין, שוחטין.

אע"פ שנחלקו חכמים ורבי מאיר לענין בבכורה ברחל בת עז בת רחל (לפי הסבר השני לעיל) אם חשוב נדמה לענין בכורה - מודה רבי מאיר בשעיר של ראש חדש (ושעירי הרגלים) שצריך שיהא בן שעירה, שנאמר שעיר עזים 'אחד', המיוחד ובא מששת ימי בראשית.

נדמה פסול בין בקרבן חובה ובין בקרבן נדבה - שנאמר 'או עז' פרט לנדמה.

הכל מודים שאין לוקין על צמר של שה שאינו מיוחד שה לדורותיו משום כלאים - שנאמר 'לא תלבש שעטנז', מה פשתן שלא נשתנה אף צמר שלא נשתנה. והכל מודים שצמרו פסול לתכלת, שנאמר 'לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך', מה פשתן שלא נשתנה אף צמר שלא נשתנה. והכל מודים שאין צמרו מטמא בנגעים, שנאמר 'בבגד צמר או בבגד פשתים', מה פשתים שלא נשתנה אף צמר שלא נשתנה.

הדלה הגפן על גבי תאינה יינו פסול לנסכים - שנאמר 'זבח ונסכים', מה זבח שלא נשתנה אף נסכים שלא נשתנו. ואע"פ שאפשר שהפשתן נשתנה כשהדלהו על גבי היגא, לא חשוב שינוי, שזה נשתנה ריחו וזה

לא נשתנה ריחו.

רחל שלא ביכרה וילדה שני זכרים ויצאו שני ראשיהן כאחת - לרבי יוסי הגלילי שניהן לכהן, שנאמר 'הזכרים לה', ולחכמים אי אפשר לצמצם, אלא אחד לו ואחד לכהן. ולשיטתם נחלקו תנאים איזה מהן נותן לכהן - לרבי טרפון הכהן בורר לו את היפה, ולרבי עקיבא משמנין ביניהן, שהכהן נוטל הכחושה. והשני שנשאר ביד בעלים, ירעה עד שיסתאב. ולת"ק חייב במתנות, ורבי יוסי פוטר. מת אחד מהן - לרבי טרפון יחלקו, ולרבי עקיבא המוציא מחבירו עליו הראיה. ילדה זכר ונקבה - אין כאן לכהן כלום.

דף י"ז ע"ב

לרבי יוסי הגלילי אפשר לצמצם בידי שמים, וכל שכן בידי אדם. לחכמים אי אפשר לצמצם בידי שמים. (וכן בידי אדם - מסקנת הגמרא יח).

חוט של סיקרא חוגרו באמצע המזבח, להבדיל בין דמים העליונים ובין דמים התחתונים - ולסובר אי אפשר לצמצם בידי אדם היו מרחיבים אותו מעט, כדי שלא יהיו דמים העליונים למטה ותחתונים למעלה.

לסובר אי אפשר לצמצם בידי אדם היו עושין מדת הכלים ומדת המזבח כפי יכלתם - אע"פ שלא יכלו לצמצם ולעשותן כמדתן ממש, שכך אמרה תורה לעשות את המדה כפי יכלתם.

תנור שנטמא וחלקו לשנים והן שוין - טמאים, שאי אפשר לצמצם ובכל אחד יש לומר שהוא רוב. וגם למ"ד שאפשר לצמצם, לפי שיש בו גומות ואי אפשר לשערן.

יום ראשון פרשת אמור - ל' ניסן תשע"ט

דף י"ח ע"א

חלל שנמצא מכוזן בין שתי עיירות, נחלקו תנאים בדבר: (א) לחכמים אי אפשר לצמצם אפילו בידי אדם, לפיכך מביאין שתי העיירות עגלה אחת בשותפות, ויתנו, שיאמרו בני האחת אם אתם קרובים ממנו יהא חלקנו מחול לכם ותכפר עליכם, ואם אנחנו קרובים מכם חלקכם יהא שלנו ותכפר עלינו. (ב) לתנא קמא לא היו עורפין כלל, שאפשר לצמצם, והתורה אמרה 'קרובה' ולא קרובות. (ג) לרבי אליעזר שתייהן מביאין שתי עגלות, שאפשר לצמצם, ו'קרובות' בכלל 'קרובה'.

בהמה שלא ביכרה וילדה שני זכרים - לרבי טרפון הכהן בורר לו את היפה, שהבריא יצא תחילה. ולרבי עקיבא הכהן נוטל כחושה, שהכהן הוא מוציא מחבירו ועליו להביא ראיה שהוא בכור. וחזר רבי טרפון מדבריו

(ראה להלן ע"ב), ופסק שלשניהם יש חלק בשניהם. השני שנשאר ביד בעלים - לרבי מאיר חייב במתנות, שהכהן בא עליו משני צדדים, ואומר לו אם בכור הוא כולו שלי, ואם לאו תן לי מתנותיו. ולרבי יוסי פטור ממתנות, שעשו את הכהן שלא זכה כזוכה, וכאילו חזר ומכרו לישראל במומו.

הכל מודים בספק בכור שאין חליפין ביד כהן, כגון שילדה זכר ונקיבה ואין ידוע מי נולד תחילה - שחייב במתנות, שאין זה כמי שמכרו כהן לישראל שהרי לא בא בחליפין ליד כהן כלום. שטעמו של רבי יוסי הוא רק משום שבא חליפיו ביד כהן, ולא משום שאם נחייבו במתנות יבוא לידי גיזה ועבודה.

דף י"ח ע"ב

הכל מודים בספק מעשר שפטור מן המתנות - שרבי מאיר מחייב רק בספק בכור ומשום שהכהן יכול לבוא עליו משני צדדים, ולא מחייב כדי שלא תשתכח תורת מתנות.

בהמה שלא ביכרה וילדה שני זכרים, ומת אחד מהן - לרבי טרפון יחלוקו (לפי סברתו לאחר חזרה), ולרבי עקיבא פטור, שהמוציא מחבירו עליו הראיה. הכל מודים בשנים שהפקידו אצל רועה ומת אחד מהן ואין ידוע מי הוא, שמניח רועה ביניהם ומסתלק, ולפיכך אם אותו ספק בכור החי נמסר לרועה, ובאו בעל הבית וכהן אצל רועה, הוא מניח ביניהם ומסתלק. והכל מודים באחד שהפקיד אצל בעל הבית והניחה בעדרו ומתה בהמה אחת בעדרו ואומר שלך מתה, והלה אומר אחת מאותן שלך מתה, שהמוציא מחבירו עליו הראיה. ולפיכך אם הספק בכור ברשות בעל הבית הכהן הוא מוציא מחבירו ועליו הראיה. ולא נחלקו אלא כשהבכור חי עומד בחצר בעל הבית, וכהן רועה כל בהמותיו של בעל הבית, לרבי טרפון הקנה לו בחצירו, ונוח לו שיעשה מצוה בממונו, ודומה לשנים שהפקידו אצל רועה שמניח רועה ביניהם ומסתלק. ולרבי עקיבא כיון שיש לו הפסד אינו מקנה לו כלום, ודומה לאחד שהפקיד אצל בעל הבית שהמוציא מחבירו עליו הראיה.

שתי רחיליו שלא ביכרו וילדו שני זכרים - שניהם לכהן. ילדו זכר ונקבה - הזכר לכהן. ילדו שני זכרים ונקבה - אחד לו ואחד לכהן. לרבי טרפון הכהן בורר את היפה, ולרבי עקיבא משמנין ביניהן, שהכהן נוטל הכחוש. והשני שנשאר ביד בעלים, ירעה עד שיסתאב. ולת"ק חייב במתנות, ורבי יוסי פטור. מת אחד מהן - לרבי טרפון יחלוקו, לר' עקיבא המוציא מחבירו עליו הראיה. ילדו שתי נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות - אין לכהן כלום.

אחת ביכרה ואחת לא ביכרה, וילדה שני זכרים - אחד לו ואחד לכהן. לר' טרפון הכהן בורר את היפה, ולר' עקיבא משמנין ביניהן, והשני ירעה עד שיסתאב. לת"ק חייב במתנות, ורבי יוסי פטור. שלרבי יוסי כל שחליפיו ביד כהן פטור מן המתנות, ורבי מאיר מחייב. מת אחד מהן - לר' טרפון יחלוקו, ולר' עקיבא המוציא מחבירו עליו הראיה. ילדו זכר ונקבה - אין לכהן כלום, שמא אותה שלא ביכרה ילדה נקיבה.

יום שני פרשת אמור - א' אייר תשע"ט

דף י"ט ע"א

יוצא דופן והבא אחריו - לרבי טרפון שניהם ירעו עד שיסתאבו ויאכלו במומן לבעלים, שמסתפק אם בכור לדבר אחד הוא בכור או לא. ולרבי עקיבא שניהן אינן

בכור, הראשון מפני שאינו פטר רחם, והשני מפני שקדמו אחר, וסובר שבכור לדבר אחד אינו בכור.

בין המידות שהתורה נדרשת בהן: 'מכלל הצריך לפרט' - שהכלל צריך שיהא הפרט עמו, ו'מפרט הצריך לכלל', שיש שהפרט צריך שיהא הכלל עמו.

אין קדושת בכור אלא בזכר ולא בנקיבה - שנאמר 'קדש לי כל בכור' יכול אפילו נקבה במשמע, תלמוד לומר 'זכר', כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט. ויוצא דופן אין בו קדושת בכור, שנאמר 'פטר רחם'. יצא אחר יוצא דופן אין בו קדושה אע"פ שהוא פטר רחם, שנאמר 'בכור' שמשמע שיהא בכור לכל ענין. וכן זכר שיצתה נקיבה לפניו נתמעט מ'בכור', שמשמע שהוא בכור לכל ענין, אבל בכור לדבר אחד לא חשוב בכור. וזהו פרט הצריך לכלל, ש'זכר' ו'פטר רחם' שהן פרט, צריכין ל'בכור'.

לרבינא בכור לדבר אחד נחשב בכור - וזכר שיצתה נקיבה לפניו נתמעט מ'פטר רחם', והיוצא אחר יוצא דופן נתמעט מ'בכור', ואע"פ שאין 'בכור' משמע שיהא בכור לכל ענין, כיון שכבר נתמעט זה שיצא אחר נקיבה מפטר רחם, מיותר 'בכור' למעט זה שיצא אחר יוצא דופן. ונדחו דבריו.

גם אם יצתה נקיבה דרך דופן ואחריה זכר דרך רחם - אינו קדוש, אע"פ שהוא בכור לזכרים ובכור לרחם.

הדרך עלך הלוקח עובר פרתו

פרק שלישי - הלוקח בהמה

דף י"ט ע"ב

הלוקח בהמה מן העובד כוכבים ואינו יודע אם ביכרה אם לא ביכרה - לרבי ישמעאל אם היתה עז שילדה בתוך שנתה, או רחל בת שתיים, וודאי אותו הולד לכהן, שקודם לכן לא ילדה. מכאן ואילך ספק, וירעה ויאכל במומו לבעלים. פרה וחמור עד בנות שלש ודאי לכהן, מכאן ואילך ספק, ובחמור מפריש עליו טלה והוא לעצמו. ולרבי עקיבא אע"פ שאינן יולדות אפשר שהיה לה סימן בתוך הזמן, כגון טינוף בדקה או שליא בגסה, ולפיכך כל שידוע שביכרה אין לכהן כלום, וכל שידוע לא ביכרה הרי זה לכהן, ואם אינו ידוע, בכל אופן הוא ספק ויאכל במומו לבעלים.

סימן וולד בבהמה דקה - טינוף. ובגסה - שיליא. ובאשה - שפיר ושיליא.

עז שילדה לאחר שנתה לרבי ישמעאל הוא ספק - ואין הולכים אחר רוב בהמות שמתעברות ויולדות תוך שנתן: לרבא, שסובר כרבי מאיר שחוששין למיעוטא, ולרבינא, שגם לחכמים אין הולכים אלא אחר רוב שאינו תלוי במעשה, ולא אחר רוב שתלוי במעשה.

לחכמים הולכים אחר רוב בין ברובא דאיתיה קמן' - כגון תשע חנויות שמוכרות בשר שחוטה, ואחת מוכרת בשר גבילה, ונמצאת חתיכת בשר לשם בקרקע, כשרה, ש'כל דפריש מרובא פריש'. וכן בסנהדרין, כגון אם שנים עשר מזכין ואחד עשר מחייבין, הוא זכאי. ובין ברובא דליתיה קמן' - כגון קטן, שאין חוששין עליו שהוא סריס, כי רוב קטנים אינם סריסים. וכן קטנה אין חוששין שהיא איילונית, שרוב קטנות אינן איילונית.

קטן וקטנה - אינם חולצין, שנאמר 'איש' בפרשה, והוקשה אשה לאיש. ולרבי מאיר גם לא מייבמין - קטן שמא ימצא סריס וקטנה שמא תמצא איילונית, ונמצאו פוגעין בערוה, שמכיון שאינה ראויה להוליד אין קורין בהם 'היה הבכור אשר תלד', ופקעה מהן תורת ייבום,

וקיימו באיסור אשת אח. ולחכמים מייבמין, שהולכים אחר רוב קטנים שאינם סריסים, ורוב קטנות שאינם איילונית.

יום שלישי פרשת אמור - ב' אייר תשע"ט

דף כ'

עז בת שנתה שילדה - לרבי ישמעאל, ודאי לכהן, מכאן ולהלן ספק. רחל בת שתיים ודאי לכהן, מכאן ולהלן ספק. פרה בת שלש ודאי לכהן, מכאן ולהלן ספק. וחמורה כפרה, ולר' יוסי ברבי יהודה חמורה בת ארבע שנים. לרבי יהושע בהמה נפטרת בסימן וולד, כגון דקה בטינוף וגסה בשליא, וגם בתוך שנתה חוששין שטינפה קודם לכן ואינו אלא ספק.

טעם המחלוקת - ללשון ראשון: לדברי הכל טינוף פוטר, אלא שלרבי ישמעאל אין חוששין לטינוף, לפי שהוא מיעוט, ואע"פ שחוששין למיעוט להחמיר, אין חוששין להקל ולעשותו ספק. ולרבי יהושע חוששין לטינוף. ללשון שני: לדברי הכל חוששין לטינוף, אלא שלרבי ישמעאל המטנפת אינה חוזרת ויולדת תוך שנתה, ולרבי יהושע חוזרת ויולדת תוך שנתה.

רבי יהושע גמר מרבותיו לחלוק על רבי ישמעאל משום שהבהמה נפטרת בסימן של טינוף, ורבי יהושע מעצמו אמר שעז שטינפה בת ששה יולדת בתוך שנתה, רחל שטינפה בת שנתה יולדת בתוך שתיים. ונחלקו כשראינו שהתחילה לטנף בסוף ששה, אם חוששין שילדה כבר או לא. וטעם המחלוקת: א. לפי רבותיו אין טינוף פחות משלשים יום, שאינה מקבלת זכר עד שלשים יום של טינוף, ואם ילדה בתוך שנתה וודאי הטינוף לא היה טינוף גמור, וכשילדה בתוך שנתה וודאי בכור הוא, שהטינוף הוא כל חודש שביעי, וצריכה ה' חדשים לעיבורה. ולפי סברתו יש טינוף פחות משלשים יום, ולכן גם כשטינפה בתחילת שביעי אפשר שתתעבר ותלד תוך שנתה. ב. לדברי הכל אין טינוף פחות משלשים יום, אלא שלסברתו יולדת למקוטעין, ולכן גם אם טינפה בתחילת שביעי, אפשר שתתעבר למקוטעין ותלד תוך שנתה. ג. לדברי הכל אינה יולדת למקוטעין, אלא שלסברתו מקצת יום אחרון של חודש חמישי ככולו, ולפיכך גם אם טינפה בסוף ששה, תוכל לילד ביום אחרון של שנתה. ולדברי רבותיו אין מקצת היום ככולו.

לרבי יהושע חלב פוטר מבכורה - שאם חולבת אפילו בתוך שנתה, וודאי ילדה ופטורה מבכורה, שהולכים אחר רוב בהמות שאין חולבות אלא אם כן יולדות, ואין חוששין למיעוט. ולרבי עקיבא חלב אינו פוטר, שחוששין למיעוט בהמות שחולבות אע"פ שאין יולדות.

אשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ומת בעלה בלא בנים, ואח אין לו, ויש לה חמותה במקומה שיצאת משם - אינה חוששת שמא נולד בן לחמיה והיא זקוקה ליבם. יצאה כשהיתה חמותה מעוברת - לת"ק חוששת, ולרבי יהושע אינה חוששת, לפי שרוב מעוברות יולדות ומיעוט מפילות, והיולדות הן מחצה זכרים ומחצה נקיבות, סמוך מיעוט של מפילות למחצה של נקיבות, ונמצא זכרים הוא מיעוט, ואין חוששין למיעוט.

יום רביעי פרשת אמור - ג' אייר תשע"ט

דף כ"א ע"א

גדייה שילדה שלש בנות, וכל בנותיה ילדו שלש שלש - כולן נכנסות לדיר להתעשר. והוא הדין אם ילדה

אחת מהן שלש, והאחרות שתיים, שיש כאן עשרה. אבל אם כל אחת ילדה שתיים לא יתכן שתלד האם עוד שתיים עמהם, כי גם לדברי הסובר שמטנפת חוזרת ויולדת בתוך שנתה, יולדת וודאי אינה חוזרת ויולדת תוך שנתה.

ת"ק ורבי שמעון נחלקו כשטינפו הבנות ביום אחרון של ששה חדשים ללידתן. ונאמרו כמה דרכים במה נחלקו ובטעם מחלוקתם: א. לת"ק לא יתכן שיכנסו כולם לדיר להתעשר אלא כשילדו ביום אחרון של שנתה, שנותנים שלשים יום לטינוף, וה' חדשים של עיבור, ולרבי שמעון יכולה להתעבר בתוך שלשים יום של טינוף, ולכן אפשר שילדו גם קודם סוף שנתה. ב. לדברי הכל אינה מתעברת בתוך שלשים יום של טינוף, ולתנא קמא אינה יולדת למקוטעין וצריכה שלשים יום לטינוף וה' חדשים מלאים לעיבור, ולרבי שמעון יולדת למקוטעין, ואין צריכה ה' חדשים מלאים לעיבור. ג. לדברי הכל אינה יולדת למקוטעין, ולתנא קמא אין אומרים מקצת היום ככולו וצריכה שלשים יום וחמשה חדשים מלאים, ואינה יולדת אלא ביום אחרון של שנתה, ולרבי שמעון מקצת היום ככולו. ד. לדברי הכל מקצת היום ככולו, אלא שתנא קמא מחוסר זמן אינו נכנס לדיר להתעשר, ולכן אם היא הולד עדיין אינו בן שמונה ימים אינו נכנס עמהם לדיר להתעשר, ולרבי שמעון מחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר, ולכן אפילו אם נולד בסוף השנה ועדיין אינו בן שמונה ימים נכנס לדיר להתעשר.

דף כ"א ע"ב

לרבי שמעון מחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר - שלמדים העברה העברה בכור, מה בכור קדוש לפני זמנו וקרוב לאחר זמנו, אף מחוסר זמן קדוש לפני זמנו וקרוב לאחר זמנו.

מעשר דומה לבכור - ששניהם אינם נפדין, וקדושים במומן קדושה גמורה, ואין תמורתן קריבה, ונאכלים במומן. מעשר דומה לקדשים - שנוהגין בפשוט, ואינם צריכין להיות זכרים, וצריכים להקדישם, ואינם ממתנות כהונה.

מהו טינוף? י"א שנעצר רחמה ונימוק העובר, וי"א שפולטת אבעבועות של דם. וצריך להראותו לרועה חכם לידע אם עובר היה ותיפטר מן הבכורה.

יצירת הוולד באשה ארבעים יום - ונתספק רב חסדא כמה ימים בבהמה.

אמוראים נחלקו בדין הלוקח מישראל בהמה ואינו יודע אם ביכרה: לרב - הנולד ראשון הוא בכור, שאם כבר ביכרה היה המוכר משתבח בה שאין צריך ליתן את וולדה לכהן. לשמואל - הוא בכור ספק, שמא היה המוכר סובר שקונה אותה לשחיטה. לרבי יוחנן - חולין וודאי הוא, שאם עדיין לא ביכרה היה המוכר מודיעו כדי שלא יעבור על איסור.

בארבעה פרקים בשנה מוכר שמכר פרה לשחוט ובו ביום מכר בנה לאחר לשחוט, צריך להודיעו אמה מכרתי לשחוט - ואם לא הודיעו הולך לוקח ושוחט לבן ואינו צריך לחזור ולשאל אם היום נשחטה האם. ואף לרב ושמואל שאם אינו יודע אם ביכרה הרי זה בכור או ספק בכור, ואין תולין לומר שהמוכר היה מודיע לו כדי שלא יעבור על איסור, לענין אותו ואת בנו על המוכר להודיע, אבל לענין בכור הבהמה הוא של לוקח ועליו להפריש בכורותיו.

דף כ"ב ע"א

בהמה גסה ששפעה חררת דם - לרבי אליעזר בן יעקב תקבר, שמא ולד זכר היה שנימוק, וקדוש בבכורה ביציאתו, ופטורה מן הבכורה. ואינה מטמאה לא במגע ולא במשא, שהבשר בטל ברוב דם וגנונים שיוצאין עמו, ותיקבר כדי לפרסמה שנפטרה מן הבכורה.

השליא בבית - לתנא קמא הבית טמא, ולא שהשליא ולד, אלא שאין שליא בלא ולד. ולרבי שמעון הבית טהור, שהולד נימוק עד שלא יצא ובטל ברוב.

אשה שמת עוברת במעיה וישבה על המשבר, ונפתח קבר הרחם בבית זה ולא יצא הולד, והוציאוה לבית אחר - לת"ק אין אומרים שפתיחת הקבר מטמא את הבית הראשון כאילו נולד שם לענין נפלים, אלא לנפל שהעגיל ראשו כפיקה של צמר. ואיזה פיקה? לרבי מאיר כפיקה של שתי שהיא קטנה, ולרבי יהודה כפיקה של ערב שהיא גדולה. לר"א ברבי צדוק אע"פ שלא העגילו ראש כפיקה, יש פתיחת הקבר משיפתח רחמה כל כך שיראו בתוך רחמה טפיפיות, והוא כפרידה שכורעת להטיל מימיה, ונראית פיקה מתוך פיקה.

שלוש פיקות הן: א. של אשה, השיעור להיות לה דין פתיחת הקבר הוא כפיקה של שתי. ב. של בהמה, שאם הושיט רועה יד ונגע בנפל להוציאו מן הרחם, מטמא כנבילה משהעגיל ראש כפיקה של ערב. ג. גוש עפר הבא מבית הפרס מארץ העמים, שיעורו לטמא באהל ולשרוף עליו תרומה וקדשים כפיקה גדולה של סקאין שהוא כחותם המרצופין. וישנו לאותו חותם בצד העליון של כיסוי חביות של חרס שעושים בבית לחם.

הלוקח ציר מעם הארץ - משיקו במי מקוה וטהור. ממה נפשך אם רובו מים, טהור בהשקה. ואם רובו ציר, אינו מקבל טומאה, שזיעה בעלמא הוא שיוצאה מן הדגים כשמולחין אותן, ומיעוט המים בטל ברוב.

לרבי ירמיה לא אמרו כן אלא כשבא לטבול בהן פיתו, אבל לא לקדירה - לפי שמיעוט המים שבתוך הציר מוצאין את המים שבקדירה ומצטרפין יחד, ו'מצא מין את מינו וניעור' וחוזר לטומאה. (ויש חולקים על דבריו - ראה להלן כג.).

דף כ"ב ע"ב

סאה תרומה טמאה שנפלה למאה חולין טהורין - לרבי אליעזר ירום משם סאה ותירקב, שאני אומר היא סאה שנפלה היא סאה שעלתה. ולחכמים בטלה בחולין, ותיאכל בלא הכשר טומאה, כגון יבשים או קליות, או תילוש במי פירות שאינן מכשירין, או תתחלק לעיסות ולא יהא במקום אחד כביצה. וכן דין השאר לרבי אליעזר לאחר שהרים מהם הסאה.

ומה טעם אין דינם כחולין גמורים? (לחכמים משום ביטול, ולרבי אליעזר משום שהרים כבר הסאה) - גזירה שמא יביא קב חולין טמאים ממקום אחר, וקב ועוד ממין זה, וסובר שהטמא בטל ברוב, ומאחר שיש משהו בקב ועוד שהוא טמא, 'מצא מין את מינו וניעור'. וגם לסוברים שאין אומרים כן כשהוסיף מים טהורים לפי שאין 'טהרה עוררת טומאה', מודים הם ש'טומאה עוררת טומאה'.

דף כ"ג ע"א

אפר כשר של פרה אדומה שנתערב באפר מקלה - אם

רובו אפר כשר, מטמא במגע ובמשא. ואם רובו אפר מקלה, טהור. לרבי יוסי בר חנינא טהור מלטמא במגע אבל מטמא במשא, שטומאה המתבטלת ברוב לא בטלה לגמרי, שהרי כשמוצאת טומאה אחרת היא מצטרפת עמה, וא"כ נשא את הטומאה.

חתיכת נבילה שנתערבה בשתי חתיכות שחוטות - בטלה הנבלה ברוב ואינה מטמאה, שאי אפשר לשחוטתה שתיעשה נבילה, והוא מין בשאינו מינו ובטל. לרבי יוסי בר חנינא טהור מלטמא במגע אבל מטמא במשא אם נשא את כולם. (מהטעם שנתבאר).

בהמה גסה ששפעה חררת דם - לרבי חייא אינה מטמאה לא במגע ולא במשא, משום שמיעוט הולד בטל ברוב. ואין אומרים שתטמא במשא משום המיעוט שבו, לבר פדא משום שהוא טומאה סרוחה, שהרי אין טומאה חמורה של משא אלא אם הוא ראוי לגר. ולרבי יוחנן שיש טומאה חמורה עד שתיפסל מאכילת כלב, משום שהמיעוט בטל לגמרי, וחולק על רבי ירמיה שסובר שהטומאה תתעורר אם תצטרף לטומאה אחרת.

דף כ"ג ע"ב

לבר פדא אין טומאה חמורה (טומאת משא) אלא אם ראויה לגר, וטומאה קלה (מגע) ישנה כל זמן שראויה לכלב - שנאמר 'לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה', נבילה הראויה לגר קרויה נבילה, ושאינה ראויה לגר אינה קרויה נבילה. ולרבי יוחנן ישנה גם לטומאה חמורה כל שראויה לכלב. ואם הסריחה מתחילה, כגון שנשתברו אבריה מחיים והתליעה, שמעולם לא היתה נבילה הראויה לאכילת אדם, אינה קרויה נבילה אע"פ שראויה לכלב.

בהמה גסה ששפעה חררת דם אינה מטמאה לא במגע ולא במשא - משום שהולד בטל ברוב. ולולא כן היה מטמא גם לרבי יוחנן אע"פ שאינו ראוי לגר, לפי שמתחילה היה ראוי לגר אגב אמו.

ציר טהור - שלקחו מעם הארץ והשיקו במי מקוה - שנפל לתוכו מים כל שהוא - טמא, לפי שנחשדו עמי הארץ לערב קרוב למחצה מים בציר, ובתוספת מים כל שהוא יש כבר מחצה מים טמאים, ומצא מין את מינו ונתעורר לטומאה. (וגם לסובר שאין טהרה מעוררת טומאה, אם נפלו מי עם הארץ כל שהוא, טומאה מעוררת טומאה). וי"א משום שנחשדו לערב מחצה מים בציר, אבל אילו היו מערבין משהו פחות ממחצה, לא היה הטומאה מתעורר על ידי מחצה, שטומאת עם הארץ דרבנן, טומאת משקין דרבנן, ולא גזרו אלא ברוב ולא במחצה על מחצה.

הלוקח בהמה מניקה מן העובד כוכבים - לרשב"ג אין חוששין לומר שבנה של אחרת היה, ואפשר שזו לא ילדה מעולם אלא שאהבה את בן חבירתה, אלא בודאי בנה הוא והבא אחריו אינו ספק בכור. (וחכמים חולקים על דבריו - להלן כד.).

נכנס לתוך עדרו וראה מבכירות ושאינן מבכירות מניקות - אין חוששין שמא בנה של זו בא לו אצל זו או שמא בנה של זו בא לו אצל זו, וניחוש על כל היונקים שהן ספק בכורות, אלא תולין על כל אחד שהוא יונק מאמו, והיונקים מן המבכירות הן בכור וודאי, והיונקים משאינן מבכירות הן פשוטים.

רב פסק הלכה ככל הדינים השנויים בפרק זה חוץ מאלו שיש בהם מחלוקת - למסקנא עולים דבריו על דברי רשב"ג שאין חוששין על המניקה שהיא בנה של אחרת, ואע"פ שחכמים נחלקו בברייתא, אין זו מחלוקת, משום שבמשנה לא נשנו אלא דברי רשב"ג.

דף כ"ד ע"א

הלוקח בהמה מניקה מן העובד כוכבים - לחכמים הבא אחריו בכור מספק, מפני שמרחמת אף על פי שאינה יולדת. ולרשב"ג דבר בחזקתו. וכן היה רשב"ג אומר שהנכנס לתוך עדרו בלילה וראה כעשר כחמש עשרה מבכירות ושאינן מבכירות יולדות, למחר השכים ומצא זכרים תלויות בשאין מבכירות ונקבות תלויות במבכירות, אינו חושש שמא בנה של זו בא לו אצל זו והזכרים הן בכורות, אלא כל אחת יונקת מאמה.

בגמרא נסתפקו אם השוחט את המניקה ואת היונק לרשב"ג לוקח משום אותו ואת בנו או לא - אם מה שאמר 'דבר בחזקתו' היינו שאינה מרחמת אלא אם כן יולדת, אבל אם ילדה היא מרחמת גם על בן של אחרת, ואינו לוקח. או שמא אינה מרחמת אלא על בן שלה, ולוקח. ולא נפשט.

גם לצד שלאחר שילדה מרחמת לרשב"ג גם על בן של אחרת, אין תולים שהיא מניחה את שלה ומרחמת על האחר - ולפיכך כשמצא מבכירות ושאינן מבכירות שמניקות, תולין שכל אחת מניקה את שלה ולא את של אחרת.

ראה חזיר שכרוך אחר רחל - לרבי יוחנן פטורה מן הבכורה, שהלכה כרשב"ג שאינה מרחמת אלא כ' יולדת. ואסור באכילה עד יבא ויורה צדק לכם - שנסתפק אם לרשב"ג לאחר שילדה מרחמת על האחר ואפילו על חזיר שאינה מינה, או שמא אינה מרחמת על אחר שאינה מינה ובוודאי בנה הוא.

כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו - חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה.

דף כ"ד ע"ב

ראה חזיר שכרוך אחר רחל - נסתפק אחאי בריבי בין לשיטת חכמים ובין לרשב"ג. לחכמים אם פטורה מבכורה, שאע"פ שלחכמים מרחמת גם כשאינה יולדת, היינו על אחר שהוא מינה, אבל על אינה מינה אינה מרחמת ובהכרח שהוא בנה והבא אחריו אינו בכור, או שמא מרחמת גם על אחר שאינה מינה אע"פ שלא ילדה. ולרשב"ג פטורה מבכורה, ונסתפק אם הוא מותר באכילה (כמו שנתבאר לעיל ע"א). ולא נפשט.

השוחט את הבכור - לרבי יוסי בן המשולם עושה מקום בקופיץ מכאן ומכאן ותולש את השער, כדי שלא יהיו שערות במקום שחיטת הסכין ומשום חלדה, ואין בזה משום גוזז את הבכור. ובלבד שלא יזיזנו ממקומו. וכן תולש את השער לראות מקום המום. והלכה כדבריו. וכנגדו ביום טוב מותר, שאם בא לשחוט בהמת חולין ביו"ט עושה כן ואינו עובר משום תולש. (טעם דינים אלו למסקנת הגמרא - מבואר להלן כה).

יום ראשון פרשת בהר - ז' אייר תשע"ט

דף כ"ה ע"א

לרב מותר לתלוש את השיער במקום שחיטה מותרת ביום טוב - וטעמו למסקנא - אע"פ שדבר שאין מתכוין אסור (שפוסק כרבי יהודה), הרי הוא עוקר דבר מגידולו כלאחר יד. ומותר לעשות כן בבכור, משום שתולש לא נחשב גוזז.

רבי יוסי בן המשולם - שמתיר במשנתנו לתלוש שער במקום שחיטה של בכור - לתירוץ ראשון סובר כרב שדבר שאין מתכוין אסור. ולתירוץ שני סובר שדבר שאין מתכוין מותר.

ברזא של חבית שכורכין סביבותיה נעורת ומטלניות כדי שתסתום הנקב יפה, אסור להדקו בתוך החבית בכח - משום סחיטה, ואע"פ שאינו מתכוין לשום סחיטה, אסור גם לר"ש הסובר דבר שאין מתכוין מותר, שמודה רבי שמעון ב'פסיק רישיה ולא ימות'.

לרב הלכה כרבי יהודה שדבר שאין מתכוין אסור, ולשמואל הלכה כרבי שמעון שדבר שאין מתכוין מותר.

התולש נוצה גדולה מכנף העוף, וקוטם ראשה לאחר שתלשה, ומחליקה מן הצדדין ומורט את השיער מן הקנה - חייב שלש חטאות. תולש משום גוזז, ואע"פ שתולש לא נחשב גוזז, בכנף העוף חשוב גוזז לפי שדרכו בכך. וקוטם חייב משום מחתך, וממרט משום ממחק.

פרה אדומה שיש בה שתי שערות שיעקרון מאדים וראשן משחיר - לר' יוסי בן המשולם גוזז במספרים את הראש שמשחיר, ואינו חושש משום גיזה בקדשים. והטעם: לתירוץ ראשון - שאין איסור גיזה בפרה, שקדשי בדק הבית היא, ואיסור גיזה בקדשי בדק הבית הוא מדרבנן, ובפרה שאינה מצויה לא גזרו. ואי אפשר לפדותה ולהוציאה לחולין ולגוזזה ולחזור ולקדשה, לפי שדמיה יקרים, ואין מחללין לכתחילה דבר שזה מנה על שזה פרוטה. ולתירוץ שני - אע"פ שיש בה איסור גיזה, מותר לפי שאינו מתכוין, וסובר כרבי שמעון שדבר שאין מתכוין מותר.

בכור שור וצאן אסור בגיזה ועבודה - שנאמר 'לא תעבוד בבכור שורך ולא תגוז בכור צאנך', אין לי אלא שור בעבודה וצאן בגיזה, מנין ליתן את האמור של זה בזה, ת"ל לא תעבוד ולא תגוז.

קדשי בדק הבית - אסורים בגיזה ועבודה מדרבנן.

הקדש שזה מנה שחיללו על שזה פרוטה - מחולל. ודווקא אם חללו, אבל לכתחילה לא יחלל אלא בשוין. אין היתר של תלישת שיער בכור במקום שחיטה אלא ביד - אבל בכלי אסור.

צמר המסובך באוזן - תולשו לכתחילה ומראה את מומו, ובלבד שלא יזיזו את מקומו

דף כ"ה ע"ב

שיער בכור בעל מום שנשר בחייו והניחו בחלון ואחר כך שחטו - לרבי יהודה: לעקביא בן מהללאל מותר ולחכמים אסור. ולרבי יוסי: כיון ששחטו אחר כך, לדברי הכל מותר. ואם אחר כך מת, עקביא בן מהללאל מתיר וחכמים אוסרים.

צמר המדולדל בבכור, שנתלש מן העור אבל מסובך עם שאר הצמר ואינו נופל - את שנראה עם הגיזה, שכשישחטנו ויגזזנו לאחר שחיטה יהא צמר מדולדל שזה עם שאר הגיזה ואינו נראה כמופרש ממנה, מותר כשאר הגיזה. ושאינו נראה עם הגיזה, שיצא חוץ יותר מדאי וניכר לכל שמובדל מן הגיזה, דינו כאילו נשר לגמרי קודם שחיטה, ולשיטת חכמים (אליבא דרבי יהודה) אסור (עיין להלן כו).

לריש לקיש לא נחלקו עקביא וחכמים אלא כשהתיר מומחה את הבכור קודם נשירת הצמר, שלחכמים גזרו שמא שמא יבוא להשהותו כדי שתהא הצמר נושרת הימנו, ובתוך כך יבוא לידי גיזה ועבודה, ולעקביא אין חוששים שישנהו לאחר שהתירו מומחה. אבל אם לא התירו מומחה קודם נשירה, לדברי הכל אסור.

בכור בעל מום שנתערב באלף תמימין - לת"ק אוסר בכל שהוא, ולרבי יוסי יבוקר. ונחלקו אמוראים בבאיור

שלא בא לכפרה גוזרים שיבוא להשהותו. נתלש מעולה תמימה נסתפקו בגמרא אם חוששים שיבוא להשהותו לפי שעיקרו לא בא לכפרה, או שאין חוששים כיון שהוא מכפר על עשה.

דף כ"ז ע"ב

התולש צמר מבכור תם, או צמר שנתלש מבכור תם - אף על פי שנולד בו מום, שחטו אסור. ובבעל מום - לעקביא מותר גם כשתלשו, ולחכמים אסור גם כשנשר מעצמו.

הדרן עלך הלוקח בהמה

פרק רביעי - עד כמה

עד כמה ישראל חייבין ליטפל בבכור קודם שיתננו לכהן? בדקה שלשים יום, שנאמר 'בכור בניך תתן לי כן תעשה לצאנך'. ובגסה חמשים יום, שנאמר 'כן תעשה לשורך', הוסיף לך הכתוב עשיה אחרת בשורך, ולא מסרן הכתוב אלא לחכמים, והם אמרו חמשים יום. לרבי יוסי בדקה צריך לטפל שלשה חדשים מפני שטיפולה מרובה, ששיניה דקות, ואינה יכולה לאכול עשב, ואם לא תהיה עם האם תמות.

אמר לו הכהן בתוך הזמן תנהו לי הרי זה לא יתננו לו - מפני שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות. ואם בעל מום הוא ואמר לו תנהו לי שאוכלנו, מותר. ובשעת המקדש אם היה תמים, אמר לו תן ואקרבונו מותר.

הבכור נאכל שנה בשנה בין תם בין בעל מום - שנאמר 'לפני ה' אלקיך תאכלנו שנה בשנה'. נולד לו מום בתוך שנתו, רשאי לקיימו כל שנים עשר חדש, לאחר שנתו, אינו רשאי לקיימו אלא שלשים יום.

יום שלישי פרשת בהר - ט' אייר תשע"ט

דף כ"ז ע"א

הכהנים והלוים והעניים המסייעים בבית הרועים שיתנו להם בכורות, ובבית הגרנות שיתנו להם תרומות ומעשרות, ובבית המטבחים שיתנו להם מתנות - אין נותנין להם תרומה ומעשר בשכרן. ואם עושין כן, חיללו, ועליהן הכתוב אומר 'שחתם ברית הלוי', והם במיתה, שנאמר 'ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו'. ובקשו חכמים לקונסן ולהיות מפרישין עליהן תרומה משלם, ולא קנסום שמא יבוא להפריש מן הפטור על החיוב.

ובכולן יש טובת הנאה לבעלים - כיצד ישראל שהפריש תרומה מכריו, ואמר לו ישראל אחר הא לך סלע זה ותנהו לבן בתי כהן, מותר. ואם היה כהן לכהן, אסור. ולא שנה התנא דין זה אלא בתרומה שקדושת הגוף היא ולא יטעו לומר שהיא מתחללת על הסלע שנתן לו, ולא שנה דין זה בשאר מתנות שקדושת דמים הן, ויטעו לומר שקדושתם מתחללת.

תרומת חוץ לארץ מדרבנן היא. ולפיכך:

א. אין בה משום כהן המסייע בבית הגרנות.

ב. בטילה ברוב לאוכלה לזר או כהן בימי טומאתו, וכהן מבטלה לכתחילה ואוכלה בימי טומאתו. ויכול לערב מדה אחת של יין של תרומת חו"ל בשתי מדות של חולין, וליטול מן התערובת מדה אחת, ומכאן ואילך מוסיף מדה אחת ומוציא אחת.

ג. אוכל והולך את הטבל, ואח"כ מפריש.

ד. אין תרומת חוצה לארץ אסורה באכילה לכהן טמא, אלא במי שהטומאה יוצאה עליו מגופו כגון זב וזבה.

א. לרב נחמן - נחלקו בגיזת בכור בעל מום שנתערבו בגיזי חולין, ותנא קמא רבי יהודה היא הסובר שאם נשחטו אסור לחכמים, ורבי יוסי לשיטתו שאם נשחטו מותר אפילו לחכמים, ויבוקר אם כבר התירו מומחה (לריש לקיש שההיתר הוא רק כשכבר התירו מומחה).

ב. לרבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן - נחלקו כשנתערב בעל מום בתמימין, ובדק ולא מצא אחד מהם בעל מום, שתנא קמא סובר כרבי מאיר שכל דבר שהיה בחזקת טומאה, כגון שדה שהיה בה טומאה ולא נמצא, הוא לעולם בטומאתו עד שיתוודע הטומאה, וגם כאן כשלא מצא הבעל מום חושש על כולם. ורבי יוסי סובר כחכמים שחופר עד שמגיע לסלע או לבתולה, וכיון שלא מצא קבר הכל טהור, וגם כאן כיון שלא מצא בעל מום הכל מותר, ואני תולה שמום עובר היה ונרפא.

ג. לרב אסי בשם רבי יוחנן - נחלקו כשבדק ומצא, ות"ק סובר כרשב"ג ששדה שאבד בה קבר ונמצא בתוכה קבר הנכנס לתוכה טמא עד שתיבדק כל השדה כולה, שמא קבר אחר הוא, וגם כאן חוששין שמא בעל מום שנמצא אחר הוא, לפי שמנגחים זה את זה ומום מצוי בהם. ורבי יוסי סובר כרבי שהנכנס לתוכה טהור, שאני אומר הוא קבר שאבד הוא קבר שנמצא.

לרב אסי כשלא נמצא הבעל מום מוידים חכמים לרבי מאיר שכולם אסורים, ולא אמרו אלא בטומאה שתולין שעכבר או עורב נטלה, אבל בעל מום להיכן הלך. לרבי חייא בר אבא כשנמצא בעל מום מודה רשב"ג לרבי שתולין שהוא בעל מום שאבד, ולא נחלקו אלא בקבר מצוי בשדות, אבל בהמות אין דרך ליפול בהם מום.

יום שני פרשת בהר - ח' אייר תשע"ט

דף כ"ז ע"א

התולש צמר מבכור תם - אף על פי שנולד בו מום ושחטו, אסור. ולריש לקיש אפילו אם תלשו לאחר שנולד בו מום, אם עדיין לא התירו מומחה נחשב כתם ואסור.

שלוש מחלוקת בשיטת עקביא שמתיר צמא שתלש מבכור בעל מום וחכמים האוסרים: א. לתנא קמא נחלקו בין כשמת אחר כך ובין כששחטו. ב. לרבי יהודה כשמת לדברי הכל אסור, ונחלקו כששחטו. ג. לרבי יוסי כששחטו לדברי הכל מותר, ונחלקו כשמת. והלכה כרבי יהודה, שכדבריו שנינו בעדיות, וגם סיפא של משנתנו היא כשיטתו.

צמר המדולדל בבכור - לרבי יוסי: אם אחר כך שחטו, לדברי הכל מותר. ואם אחר כך מת, לחכמים בכל אופן אסור, ולעקביא אם נראה עם הגיזה אסור, שהמיתה אוסרתו, ואם אינו נראה עם הגיזה מותר, שהוא כתלוש קודם מיתה. לרבי יהודה: אם מת אחר כך, לדברי הכל אסור. ואם שחטו אחר כך, לעקביא בכל אופן מותר, ולחכמים אם נראה עם הגיזה מותר, ואם אינו נראה עם הגיזה אסור.

ומה נחשב אינו נראה עם הגיזה? י"א כל שעיקרו הפוך כלפי ראשו, שכפול באמצעיתו ושני ראשין נראין בחוץ, אבל מה שאינו מתמעך עם הגיזה מותר, שאי אפשר לגיזה בלא נימין המדולדלות. וי"א שגם אם אינו מתמעך עם הגיזה חשוב אין נראה עם הגיזה ואסור.

התולש צמר מעולה תמימה - הצמר אסור.

צמר שנתלש מחטאת ואשם - מותר, שמאחר שבאים לכפרה לא יבוא להשהותו. מבכור ומעשר אסור, כיון

ונדה ובעל קרי, אבל טמא מת אוכלה. ובנגיעה גם מי שטומאה יוצאה מגופו מותר, שאינו מזהר לשמרה מטומאה. ולפיכך נדה מפרשת חלה, ואוכלה כהן קטן. ואם אין כהן קטן, תטלנו בשפוד ותזרקנו לתנור, ותפריש חלה אחרת שלא תשתכח תורת חלה, וחלה זו מותרת באכילה לכהן שהוא גדול.

דף כ"ז ע"ב

רב נחמן פסק שטמא מת בזמן הזה אוכל תרומה בלא הערב שמש - שמאחר שאין לנו הזאה גם הערב שמש אין צריך. רב פסק שטמא מת טובל ואוכל בתרומת חוצה לארץ, ואין צריך הערב שמש. ואין הלכה כדבריו. למר זוטרא בשם רב ששת טמא שרץ טובל ואוכל בתרומת חוצה לארץ ואין צריך הערב שמש - ואין הלכה כדבריו.

שנה של בכור נמנה אחר לידתו - שאם נולד בניסן רשאי לקיימו עד ניסן אחר, ולא אחר שנות עולם לומר שבתשרי ששלמה שנת מגין עולם שלמה שנתו. לרב יהודה בשם רב שנאמר 'לפני ה' אלקיך תאכלנו שנה בשנה', איזוהי שנה שנכנסת בחברתה הוי אומר שנה של בכור. ולתנא דבי רב למדים מקדשים שנאמר בהן 'כבש בן שנתו', שנתו שלו ולא שנה של מגין עולם.

בכור נאכל לשני ימים ולילה אחד - לתנא דבי רב שנאמר 'שנה בשנה', יום אחד בשנה זו ויום אחד בשנה זו. ולרב שנאמר 'ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין', הקישו הכתוב לחזה ושוק של שלמים שנאכל לשני ימים ולילה אחד.

יום רביעי פרשת בהר - י"א אייר תשע"ט

דף כ"ח ע"א

בכור בעל מום נותנו לכהן - מה שלא מצינו בכל התורה כולה. י"א שנאמר 'ובשרם יהיה לך', וי"א שנאמר 'ובשרם', אחד תם ואחד בעל מום.

בכור בזמן הזה עד שלא נראה להראותו לחכם רשאי לקיימו שתיים ושלוש שנים, ומשנראה להראותו לחכם, נולד לו מום בתוך שנתו רשאי לקיימו כל שנים עשר חדש, אחר שנתו אינו רשאי לקיימו אפילו יום אחד ואפילו שעה אחת, אבל מפני השבת אבידה לבעלים אמרו רשאי לקיימו שלשים יום.

ללשון ראשון אין נותנים לו שלשים יום אלא משעה שנולד בו מום - לפיכך אם נולד לו מום לאחר שנתו נותנים לו שלשים שלמים, נולד לו מום ט"ז יום בתוך שנתו, משלימין לו ט"ז יום אחר שנתו. (ואם נולד לו חודש או חדשים בתוך שנתו, אין מוסיפים לו כלום, ויכול להמתין רק עד סוף שנתו). ללשון שני אם נולד לו מום בתוך שנתו, מוסיפין לו שלשים יום לאחר שנתו - שנאמר 'לפני ה' אלקיך תאכלנו שנה בשנה', איזו הן ימים החשובין שנה הוי אומר אלו שלשים יום. ונדחה לשון שני.

השוחט את הבכור והראה את מומו לאחר שחיטה, ונמצא שהוא מום קבוע - בדוקין שבעין, אסור מפני שהן משתנין מחמת צער מיתה ואע"פ שעתה נראה שהוא קבוע, אם היה נראה מחיים היו רואים שהוא מום עובר. במומין שבגוף, רבי יהודה מתיר, שאין גוזרים על מומין שבגוף אטו דוקין שבעין, ולרבי מאיר הואיל ונשחט שלא ע"פ מומחה אסור, שגוזרים על מומין שבגוף אטו מומין שבעין.

דף כ"ח ע"ב

למסקנת הגמרא יש מומין של דוקין שבעין שאין משתנין

ואע"פ כן אסורים כל דוקין שבעין גם לרבי יהודה, שאין אנו בקיאיין איזו מהם משתנין ואיזו לא. ואם אנו רואים לאחר מיתה שהוא קבוע, ועדים מעידים שלא נשתנה כלום ומראה זה היה לו מחיים, מותר לרבי יהודה.

מי שאינו מומחה ורואה את הבכור ונשחט על פיו - הרי זה יקבר וישלם מביתו. ואפילו לרבי יהודה שמומין שבגוף אפשר לראות לאחר מיתה, שייך דין זה בדוקין שבעין.

ומשלם מחצה דמים לבכור בהמה גסה - לפי שהוא ממון המוטל בספק, שיתכן שהפסידו כולו שאם היה מביאו למומחה היה מתירו ואוכלו, ואפשר שאין זה מום ולא הפסידו כלום. ולבהמה דקה משלם רביע - שיש טורח גדול לגדלה, וזה שהתירו הציל את הכהן מטורח גדול, שאפשר שאם היה מראהו לאחר לא היה מתירו לו והיה לו עוד טיפול מרובה עד שיפול בו מום. (וי"מ לפי שעבר על דברי חכמים שאסרו לגדל בהמה דקה בא"י קנסוהו שלא יטול אלא רביע).

מי שדן את הדין, וזיכה את החייב וחייב את הזכאי, או שטימא את הטהור וטיהר את הטמא - מה שעשה עשוי וישלם מביתו. ולחכמים הסוברים שגרמי פטור, אם נשא ונתן ביד חייב לשלם. כגון שחייב את הזכאי ונטל ממנו המעות, או שזיכה את החייב, שהיה משכון למלוה, ופטור את הלוה, והוציא את המשכון מיד המלוה והחזירו ללוה, וטימא את הטהור והגיע בהם שרץ, וטיהר את הטמא שעירבן עם פירותיו, חייב לשלם.

אם היה מומחה לב"ד פטור משלם. רבי טרפון האכיל לכלבים פרה שנטלה האם שלה, ופטרו רבי עקיבא אע"פ שהתירוה חכמים, משום שהוא טעות בדבר משנה, והטועה בדבר משנה חוזר, וכיון שאם היתה פרה עומדת כאן היה יכול לחזור ולהתירה, ומה שאמר אינו כלום, נמצא זה שהאכילה לכלבים הפסיד לעצמו. ועוד, שגם אם היה טועה בשיקול הדעת היה פטור, לפי שהיה מומחה לבית דין.

יום חמישי פרשת בהר - י"א אייר תשע"ט

דף כ"ט ע"א

הנוטל שכר להיות רואה את הבכורות - אין שוחטין על פיו אא"כ היה מומחה כאילא ביבנה שהתירו לו חכמים להיות נוטל ארבע איסרות לבהמה דקה, ולבהמה גסה ששה, לפי שטורח מרובה הוא להשליכה לארץ כפותה ולראות את מומה. והיה נוטל בין כשהיה בעל מום והתירו, ובין כשהיה תם, שאם היה נוטל רק בבעל מום היו חושדין אותו שמתירו כדי לקבל שכר. אבל כשהיה אומר תם הוא לא יחשדוהו שבעל מום הוא ואומר תם הוא כדי שיבואו פעם שנית לבדוקו, שלא היה נוטל שכר על בדיקה שניה של אותה בהמה.

הנוטל שכרו לדון - דיניו בטיילים. להעיד - עדותיו בטיילין. ומגין שאין נוטלין שכר על הוראה ותלמוד תורה, שנאמר 'ראה למדתי אתכם', מה אני בחנם אף אתם בחנם. ואם לא מצא בחנם שילמד בשכר, שנאמר 'אמת קנה'. ולא יאמר כשם שלמדתיה בשכר כך אלמדנה בשכר, שנאמר 'אמת קנה ואל תמכור'.

הנוטל שכר להזות מי חטאת, ולקדש, כלומר לערב אפר חטאת במים חיים אל כלי - מימיו מי מערה ואפרו אפר מקלה. אבל נוטל שכר הבאה ומילוי, ולפיכך המקדש אשה במי חטאת באפר חטאת מקודשת.

אם היה רואה הבכור או הדיין או העד או המזה והמקדש כהן, וזה המוליכו עמו מעבירו במקום טומאה שאין דרך אחר - ובאופן שאין איסור לכהן להטמאות בו, כגון בית

הפרס דרבנו, או בשאר טומאות כגון בנבילות ושרצים, ומטמאהו מתרומתו, ומפסידו שצריך לקנות למאכלו חולין בדמים יקרים, מאכילו ומשקהו וסכו. ואם היה זקן מרכיבו על החמור.

וכן מותר בכל אלו ליטול שכרו כפועל בטל של אותה מלאכה שבטל ממנה - שאם היה נוקב מרגליות שעבודתה נוחה לעשות ושכרו מרובה, ואומר לו טול כך וכך ותבטל היום ממלאכה, אינו פוחת משכרו אלא דבר מועט, שהרי נוחה ואין בה טורח. ואם מלאכה קשה היא כמו נגר, אם אומר לו טול זוז והבטל היום מאותה מלאכה ועשה מלאכה קלה זו, נוח לו להבטל וליטול זוז.

מנפח אדם בית הפרס והולך - שעצם כשעורה מטמא במגע ובמשא ולא באהל, וכשמנפח אותו נדחה ממנו ולא נגע בו. אבל עדיין אסור לאכול בתרומה. וכן בית הפרס שנידש ברגלי בני אדם טהור, שאי אפשר לעצם כשעורה שלא יהא נידש ברגל.

דף כ"ט ע"ב

החשוד על הבכור להטיל בו מום - אין לוקחין ממנו בשר צבאים, שאדום הוא ומתחלף בבשר עגל, ופעמים מוכר עגל בכור תם ואומר שבשר צבי הוא, ולא עורות שאינן עבודים, אבל עבודים לוקחים ממנו, שאם היה בכור לא היה טורח להעבידו, שמא ישמעו חכמים ויפסידו.

לרבי אליעזר לוקחין ממנו עורות של נקבה - שהוא ניכר. ולחכמים חוששין שיחזקו את זכרותו ויאמר שעכברים אכלוהו.

ואין לוקחין ממנו צמר מלובן מצואתו אע"פ שטרח בו - כיון שהיא טירחא מועטת, וכ"ש שאין לוקחין ממנו צמר צואי. אבל לוקחין ממנו צמר טווי, או בגדים אע"פ שלא נטוו, שאם היה מבכור לא היה טורח בו.

החשוד על השביעית אין לוקחין ממנו פשתן ואפילו אם הוא כתוש ומתוקן במסרק - אבל לוקחין מהם טווי, או ארוג אע"פ שלא נטווה כגון שרשרות.

יום שישי פרשת בהר - י"ב אייר תשע"ט

דף ל' ע"א

החשוד להיות מוכר תרומה לשום חולין - לרבי יהודה אין לוקחין ממנו אפילו מים ומלח משום קנס, ולרבי שמעון אין לוקחין ממנו כל שיש בו זיקת תרומה ומעשרות, לרבות קרבי דגים שמערבין בו שמן זית.

רבא קנס על טבח שמכר חלב הכליות בחזקת חלב טהור שלא יקנו ממנו אפילו אגוזים - אבל על מים ומלח לא קנס, שפסק רבי שמעון שאין קונסים אלא על גוף האיסור, ועל אגוזים קנס לפי שבהם שכר את בני הטבחים כדי שיגנבו מאביהן את החלב ויביאום לו.

החשוד על השביעית, אינו חשוד על המעשרות - שהמעשר חמור עליו לפי שצריך חומה. החשוד על המעשרות אינו חשוד על השביעית, שהשביעית חמור עליו לפי שאין לו פדיון. י"א שזו דברי רבי עקיבא, אבל לחכמים והיינו לרבי יהודה החשוד על השביעית חשוד על המעשר, שבמקומו היתה שביעית חמורה עליהם. וי"א שזו דברי רבי עקיבא אבל לחכמים והיינו לרבי מאיר החשוד על המעשר חשוד על השביעית, שסובר שחשוד לדבר אחד הוא חשוד לכל התורה כולה.

החשוד על מעשר ושביעית - חשוד על טהרות, שאם חשוד על דין תורה ק"ו שחשוד על דין דרבנו.

יש שהוא חשוד על הטהרות ואינו חשוד על שביעית ומעשר - לפי שטהרות מדרבנו ושביעית ומעשר מן

התורה. ודוקא כשראינוהו נוהג דין מעשרות ושביעית בצניעא בתוך ביתו, שלא יתכן שלפנים הוא עושה, אבל כשלא ראינו, והוא חשוד על הטהרות, חשוד גם על השביעית. וי"א שאם היה חשוד על מעשר ושביעית, וקיבל עליו לפני חכמים על שניהם, ולאחר מכן נחשד על טהרות, חושדים אותו גם על שביעית, שמתוך שנחשד על אחת מהן חשדוהו גם על האחרת.

הנאמן על הטהרות - נאמן על שביעית.

החשוד על דבר - לא דנו ולא מעידו.

דף ל' ע"ב

עם הארץ שקיבל עליו דברי חבירות, ונחשד לדבר אחד - לרבי מאיר נחשד לכל התורה כולה, ולחכמים אינו נחשד אלא לאותו דבר בלבד. הגר שקיבל עליו דברי תורה, אפילו נחשד לדבר אחד הוא חשוד לכל התורה כולה, והרי הוא כישראל מומר שקידושו קידושוין.

עם הארץ הבא לקבל דברי חבירות חוץ מדבר אחד - אין מקבלין אותו. עובד כוכבים שבא לקבל דברי תורה חוץ מדבר אחד - אין מקבלין אותו. לר' יוסי בר' יהודה אפילו דקדוק אחד מדברי סופרים. וכן בן לוי שבא לקבל דברי לוייה וכהן שבא לקבל דברי כהונה חוץ מדבר אחד - אין מקבלין אותו, שנאמר 'המקריב את דם השלמים', העבודה המסורה לבני אהרן כל כהן שאינו מודה בה אין לו חלק בכהונה.

הבא לקבל דברי חבירות - לת"ק אם ראינוהו שנוהג בצניעה בתוך ביתו, מקבלין אותו ואחר כך מלמדין אותו. ואם לאו, מלמדין אותו ואחר כך מקבלין אותו. ולר"ש בן יוחי בין כך ובין כך מקבלין אותו והוא למד כדרכו והולך.

מקבלין לכנפים (נטילת ידיים קודם אכילה וקודם נגיעה בתרומה) ואח"כ מקבלין לטהרות. - אמר איני מקבל אלא לכנפים, מקבלין אותו, שזה עיקר אכילת חולין בטהרה. קיבל לטהרות ולא קיבל לכנפים, אף לטהרות לא קיבל.

עד כמה מקבל אותו דברי חבירות שנקבלנו לאלתר ונחזיקנו בחבר - לבית שמאי למשקין שלשים יום, ולהחזיק כסותו כחבר י"ב חודש. ולבית הלל אחד זה ואחד זה לשלשים יום.

הבא לקבל דברי חבירות - צריך לקבל בפני שלשה חבירים. בניו ובני ביתו - לת"ק אין צריכין לקבל בפני שלשה חבירים, ולרובן שמעון בן גמליאל צריכים, לפי שאינו דומה חבר שקיבל לבן חבר שקיבל מחמת קבלת אביו.

בימי בנו של רבי חנינא בן אנטיגנוס אמרו שאפילו תלמיד חכם צריך לקבל בפני שלשה חבירים. אבל זקן ויושב בישיבה אינו צריך לקבל בפני שלשה חבירים, שכבר קיבל עליו משעה שישב. ולאבא שאול אף תלמיד חכם אינו צריך לקבל בפני שלשה חבירים, ולא עוד אלא שאחרים מקבלין לפניו.

חבר שמת - אשתו ובניו ובני ביתו הרי הן בחזקתן עד שיחשדו. וכן חצר שמוכרין בה תכלת - הרי היא בחזקתה עד שתיפסל, שימכרו בה קלא אילן לשם תכלת.

אשת עם הארץ שנשאת לחבר, וכן בתו של עם הארץ שנשאת לחבר, וכן עבדו של עם הארץ שנמכר לחבר - כולן צריכין לקבל דברי חבירות בתחלה, כלומר קודם שנחזיקנו בחבירות. אבל אשת חבר שנשאת לעם הארץ, וכן בתו של חבר שנשאת לעם הארץ, וכן עבדו של חבר שנמכר לעם הארץ - לת"ק אין צריכין לקבל דברי חבירות אם חזרו ליד חבר. ולר"מ אף הן צריכין לקבל עליהן דברי חבירות בתחילה.